

ORDE VAN DIENST VOOR WITTE DONDERDAG
- Ik ben het brood dat leven geeft -

6 april 2023, 19.30 uur

Voorganger: ds. Jaap van den Akker

Orgel en vleugel: Roelfien Folkersma

m.m.v.: Vocaal Ensemble

-

KOMEN

- Woord van welkom
- Aanvangslied 'Jubelt God ter eer' (Psalm 81: 1 en 5)
- Moment van stilte
- Bemoediging en drempelgebed
- Vervolg aanvangslied Psalm 81: 8

WOORD

- Gebed voor Witte Donderdag
- Lezing: Exodus 16: 13-20
- Lied: 'Ubi caritas' (Lied 568a)
- Lezing: Johannes 6: 30-40
- Lied 'Ubi caritas' (Lied 568b)
- Korte overdenking

Eigenlijk is er niets bijzonders aan dat manna.

Biologisch is het zo te verklaren. Het zijn een soort honingkorreltjes die zich vormen op bepaalde woestijnstruiken. Het is een zoetsmakende afscheiding van plantluizen, zo lees ik in de literatuur. Voor de biologen onder ons de *tamarix mannifera*. Als zo'n tamarisk is gebeten door het insect scheidt het een zoetig sap af, dat stolt na contact met de lucht. Zo waren er zoete korrels te vinden in de woestijn.

Niets bijzonders dus, zou je zeggen. En zo'n zelfde verklaring is ook te geven voor de kwakkels die 's avonds op te rapen waren door de Israëlieten in de woestijn. Kwakkels vliegen in grote zwermen grote afstanden over zee en door de woestijn. Ze strijken dood vermoeid neer als de zon ondergaat en zijn dan gemakkelijk te vangen.

Niet zo bijzonder dus – zo'n wonder. Zo te verklaren zou je zeggen.

Het draait vandaag, zoals ze vaak in de bijbel om de interpretatie. Hoe beleef je het manna en de kwakkels. Als gewoon natuurverschijnsel, of als geschenk van God. Daarom wordt er in Exodus 16 zo uitgebreid stil gestaan bij die natuurfenomeen.

Het gaat niet om het verschijnsel manna. Het gaat om hoe je het verschijnsel opvat. Dat maakt het tot een wonder. De interpretatie van het manna en de kwartels. Het begint al met de naam *manna - mán hu* in het Hebreeuws. Het betekent niet meer en niet minder dan *wat is dat?* Het gaat om de verwondering. De Israëlieten worden wakker in de woestijn ze hebben de dag ervoor uitgebreid gemopperd over het gebrek aan eten. Ze hebben het zelfs gepresteerd om terug te verlangen naar de vleespotten van Egypte en nu, bij opkomende zon slaan ze hun tenten open en als de dauw is opgetrokken blijkt de woestijn vol te liggen met een witte zoete supstantie. *Hè – is het enige wat ze uitkunnen brengen - wat is dat nu?*

Het is voedsel – Van God gegeven. Brood uit de hemel. Door dit manna ontdekt het volk van Israël weer dat ze gered zijn uit Egypte. Dat er een God is die voor ze zorgt, dat ze op weg zijn

naar het Beloofde Land. Dat ze volk van God zijn en dat daar een bepaalde levenshouding bij hoort – niet mopperen als het even tegen zich, maar leren leven van de verwondering. Oog krijgen voor Gods aanwezigheid in je bestaan. Proeven van het koninkrijk.

Want dat manna smaakt niet voor niets naar honing. De korrels smaken naar psalm 19, waar staat: “de regels van God zijn de waarheid, kostelijker dan goud en zoeter dan honing, dan honing vers uit de raat.”

Deze manna herinnert de Israëlieten aan hun roeping. Volk van God zijn, naar zijn regels leven. En dat blijkt ook uit het vervolg.

Leven als Gods volk betekent: dat je niet gaat graaien. Neem wat je nodig hebt. Het is een oefening in delen. En ook: niet hamsteren. Je moet leren leven met wat je op die dag toevalt. Leren leven met je dagelijkse brood.

Het leert je tijdig je rust te nemen. Zes dagen wordt er verzameld, op de zevende dag niet. Dat is een gedenkdag, een vierdag een dag voor God.

Naar dát manna verwijst Jezus in Johannes 6, en net als bij het pesachmaal geeft Jezus er nieuwe betekenis aan. Want wat Jezus doet op deze avond voor Pasen is niet meer en niet minder dan met zijn leerlingen de seidermaaltijd vieren. De gehaaste maaltijd aan de vooravond van de uittocht uit Egypte. De maaltijd met ongerezen, platte broden. De matses van straks. Niet bijzonders zou je zeggen. Dat doen de Joden in de tijd van Jezus al meer dan duizend jaar op deze manier. Maar Jezus geeft er op deze avond een volstrekt nieuwe betekenis aan. ‘Ik ben dat brood,’ zegt Jezus. Ik ben het brood dat leven geeft.

Jezus is als manna uit de hemel neergedaald. Hij is brood dat leven geeft. ‘Wie bij Mij komt zal geen honger meer hebben’. Dit brood verwijst naar Jezus die zijn leven gaf en deelde met ieder mens die uitzielt naar het beloofde land, naar het Koninkrijk van God. Neem dit brood en proef van Gods rijk dat komt. Deel in het leven van Jezus. Hij deelt zich onder ons uit op deze avond. Proef dit brood. Deel in Jezus’ leven en sterven en proef de Vader zelf. Als je zo breekt en deelt en eet dan deel je zijn rijk dat komt. Dan heb je deel aan het eeuwige leven. In de opstading. Dat is de betekenis van dit brood.

Dit brood is Jezus zelf. Het brood dat leven geeft.

Nu en altijd, amen.

- Lied ‘U kennen uit en tot U leven’ (Lied 653: 2)

MAALTIJD VAN DE HEER

- Voorbeden
- Collecte
- Nodiging, *we vieren de maaltijd in een kring*
- Tafelgebed ‘Gij die weet’
- Gezamenlijk gebeden Onze Vader
- Inzettingswoorden

U ontvangt brood en wijn/druivensap van de diakenen die de kring rondgaan. Tijdens het delen van brood en wijn zingen we: ‘Brood hier gedeeld’ (Iona 41: 1, 2 en 3) en ‘Wil je opstaan’ (Iona 40)

- Gebed na de maaltijd

AFSLUITING

- Lied ‘Blijf mij nabij’ (Lied 247: 1 vocaal ensemble, 2. allen)
- Lezing Johannes 18: 1 en 2
- Luthers Avondgebed

Het avondmaalsstel wordt de kerk uitgedragen door diakenen van dienst.

We verlaten in stilte de kerk.

ORDE VAN DIENST VOOR GOEDE VRIJDAG
- Ik ben de Goede Herder -

Opnieuw zijn we in de avond samen, nu om te waken bij het Lijdensevangelie, om zelf stil te worden bij het woord van Hem.

Goede Vrijdag, 7 april 2023, 19.30 uur

Voorganger: ds. Jaap van den Akker

Orgel en vleugel: Roelfien Folkersma; viool: Sanneke Hendrich

m.m.v.: Vocaal Ensemble

KOMEN

- Orgelspel
- Stilte
- Vocaal ensemble zingt 'Blijf mij nabij' (Lied 247: 2 en 3)
- Bemoediging en Drempelgebed
 - voorganger: Onze hulp is in de Naam van de Heer
 - allen: DIE HEMEL EN AARDE GEMAAKT HEEFT,
 - voorganger: die trouw is tot in eeuwigheid
 - allen: EN HET WERK VAN ZIJN HANDEN NOOIT LOSLAAT
 - voorganger.: Schep, o God, een zuiver hart in mij,
 - allen: VERNIEUW MIJN GEEST, MAAK MIJ STANDVASTIG,
 - voorganger: dan wil ik – verdwaalde – uw wegen leren,
 - allen: U BENT DE GOD DIE MIJ REDT. AMEN.
- Lied 'Mijn God, mijn God waarom verlaat Gij' (Psalm 22: 1)

WOORD

- Gebed
- Lezing Psalm 23: 1-4
- Lied 'De Heer is mijn herder' (Psalm 23b: 3)

LIJDENSEVANGELIE VOLGENS JOHANNES

naar oud-kerkelijk gebruik gelezen met drie stemmen: evangelist, Christus en anderen-die-spreken, afgewisseld met samenzang.

- **Inleiding**

De vier diensten rond Pasen hebben we in het thema van de 'Ik ben' woorden van Jezus uit het Evangelie volgens Johannes gezet. U kent ze wel.

'Ik ben het brood dat leven geeft' (6:35)

'Ik ben het licht voor de wereld' (8:12)

'Ik ben de deur voor de schapen' (10:7)

'Ik ben de goede herder' (10:11)

'Ik ben de opstanding en het leven' (11:25)

'Ik ben de weg, de waarheid en het leven' (14:6)

'Ik ben de ware wijnstok' (15:1)

Omdat we al de hele veertigdagentijd op zoek zijn naar wie Jezus is.

Gisteren ontdekten we hoe Jezus brood is dat leven geeft, in het delen van brood – het lichaam van Christus.

Vandaag kleurt de vierde *ik ben-uitspraak* de lijdensgeschiedenis: Ik ben de Goede herder. De tekst komt uit Johannes 10, vers 11: "Ik ben de goede herder. Een goede herder is bereid zijn leven te geven voor de schapen." En even verderop staat: Niemand neemt mijn leven, Ik geef het zelf.

Dat is het indrukwekkende van deze lijdensgeschiedenis. Jezus kiest er zelf voor. In alle eenzaamheid, in alle verdriet, in alle pijn en lijden, zelfs in de dood. Kiest Jezus er voor om door te zetten. Om de confrontatie aan te gaan met de eenzaamheid. De godverlatenheid. Zonder dat hij de uitkomst weet. Gaat hij het aan – de confrontatie met dood en leiden, verleiding en de aanklager van het leven. Ook voor Jezus is dat nieuw. Zo alleen, naakt en eenzaam aan het kruis te hangen. De strijd aan te gaan met alles wat op je afkomt als God er niet is. Verleiding, verzoeking, ontrouw, angst, twijfel. Nedergedaald ter helle – dat gaat daarover. Daar waar God niet is, dat is de hel, daar woont de grote tegenstrever. Daar ben je aan (af)goden overgeleverd. Jezus gaat het aan – vanavond. Hij is de Goede herder. Hij kiest ervoor om deze tocht te maken, waarom? Om zo voor eens en vooral de tegenmacht te relativiseren. Niemand néémt mijn leven, Ik geef het zelf.

Jezus kiest voor het onmogelijke. En het onmogelijk wordt mogelijk.

Hij overwint het kwade door het goede.

Dat relativeert het kwaad niet, en de pijn en het lijden.

Dat horen we zo meteen in alle hevigheid.

Maar het zet het wel in een ander daglicht.

Gods daglicht.

Hij redt. Uit de dood.

Jezus is de goede herder, en wij mogen gaan in zijn spoor. Het licht tegemoet.

We luistern naar het lijdensverhaal uit het evangelie volgens Johannes.

- Lezing Johannes 18: 1-12
- Lied 'Jezus om uw lijden groot' (Lied 558: 2)
- Lezing Johannes 18: 13-27
- Lied 'Jezus om uw lijden groot' (Lied 558: 1)
- Lezing Johannes 18: 28 – 19: 16
- Lied: 'Jezus om uw lijden groot' (Lied 558: 5 en 6)
- Lezing Johannes 19: 17-30
- *De paaskaars wordt gedooft. We zijn een moment stil. Daarna gaan we weer zitten en luisteren naar muziek.*
- Lezing Johannes 19: 31-37
- Lied: 'Jezus om uw lijden groot' (Lied 558: 7 en 8)
- Lezing Johannes 19: 38-42
- Lied: 'Jezus om uw lijden groot' (Lied 558: 9 en 10)

GEBEDEN EN ZEGEN

- Gebeden

Voorganger: zo bidden wij:

Allen: (zingt) Blijf met uw genade bij ons (Lied 256)

Stil gebed

Gezamenlijk gebeden Onze Vader

- Lied 'Nu valt de nacht' (Lied 590: 1 ensemble, 2, 3 en 4 allen, 5 ensemble)
- Zegenbede
- Vocaal ensemble zingt: 'Laten wij dan nu begraven' (uit: Als de graankorrel sterft.... Oratorium voor de Veertigdagentijd en Pasen)

Ondertussen wordt de paaskaars wordt de kerk uitgedragen, het orgel blijft stil. Wie weg wil gaan doet dat in stilte, wie dat wil kan nog rustig blijven zitten.

De viering van deze driedaagse dienst vóór Pasen wordt morgenavond, voortgezet met de paaswakeviering om 21.00 uur.

Op deze avond maken we de tocht van het duister naar het licht van de vroege paasmorgen mee.

ORDE VAN DIENST VOOR DE PAASWAKEVIERING
- Ik ben het licht voor de wereld -

Paaswakeviering 8 april 2023, 21.00 uur
Voorganger: ds. Jaap van den Akker
Orgel en vleugel: Christian Hutter
m.m.v.: Vocaal Ensemble

IN HET DONKER VAN DE NACHT

Het is stil in de kerk. Om 21.00 uur komen voorganger en de ouderling van dienst binnen.

Dan klinkt: Johannes 19: 38-42

- Vocaal ensemble zingt: 'Laten wij dan nu begraven' (uit: Als de graankorrel sterft.... Oratorium voor de Veertigdagentijd en Pasen)
- Lezing Genesis 1: 1-2
- Lezing Exodus 1: 8-11a
- Lezing Jesaja 59: 9-13
- Vraag en antwoord

In het donker van de nacht in de duisternis van ons leven, stellen we vragen:

1. Waarom is deze nacht anders dan alle andere nachten? Waarom luisteren wij naar oude verhalen en gaan wij terug tot het begin?

Om niet te vergeten dat wij, mensen, kinderen van God zijn. God roept ons uit het donker en geeft ons nieuw licht.

2. Waarom is deze nacht anders dan alle andere nachten? Zo vaak 's avonds gaan we onze eigen gang, maar vanavond zijn we hier bij elkaar!

Omdat wij erg op ons zelf waren, en daarom vaak ook alleen. Maar God heeft ons bij elkaar gebracht omdat wij bij elkaar horen.

3. Waarom is deze nacht anders dan alle andere nachten?

Dit is de nacht waarin we wakker zijn en waken voor Jezus. Maar juist omdat we hier zijn zullen we horen dat Jezus leeft. Laten wij zijn opstanding vieren – wij gaan op weg naar het licht van Pasen!

- Lied 'Licht dat terugkomt' (uit: Als de graankorrel sterft....
(1. Solo, 2. ensemble, vervolgens allen – blijven herhalen)

Ondertussen worden de antependia gewisseld van paars naar wit en komt de diaken met de nieuwe paaskaars binnen.

DE LOF VAN HET LICHT

In de kerkzaal geven we het licht aan elkaar door met de woorden "Licht van Christus".

We blijven zingen: Licht dat terugkomt' tot iedereen een brandend wakekaarsje in de hand heeft.

- Lofgebed
- Lied Lied aan het licht (Lied 601: 1, 2 en 3)

DE BIJBEL GELEZEN EN GEZONGEN

- Gebed op de Stille Zaterdag
- Lezing Genesis 1: 3-5
- Lied 'God heeft het eerste woord' (Lied 513: 1)
- Lezing Exodus 14: 19-22
- Lied 'God heeft het eerste woord' (Lied 513: 2)
- Lezing Jesaja 60: 1-3
- Lied 'God heeft het eerste woord' (Lied 513: 4)
- Korte overweging
Wij hopen op licht, maar het is duister, op een sprankje licht, maar we dolen in het donker.

We tasten als blinden langs de muur, als iemand die niets kan zien.
Op klaarlichte dag struikelen we alsof het schemert, in de kracht van ons leven lijken we dood.

Licht is onmisbaar.

Zonder licht dool je rond in het duister.

Zonder licht zie je de ander niet.

Zonder licht weet je niet het verschil tussen dag en nacht.

Daarom is dat het eerste wat God deed op deze wereld. Hij deed het licht aan.

‘Laat er licht zijn, zei God – en er was licht.’

Maar het probleem met licht is. Wij mensen doen het steeds weer uit.

Al in Genesis 3 gaat het licht uit – als Adam en Eva van de verboden vrucht eten. En in Genesis 4 opnieuw, als Kain zijn broer doodslaat, en vervolgens in Genesis als de mensen zoveel kwaad doen, dat God besluit de schepping ongedaan te maken met de grote vloed.

Zes hoofdstukken. Drie keer verlicht God ons, drie keer slaan wij het licht kapot.

Wat zo is het wel.

God scheidt het licht steeds weer opnieuw.

Hij stelde zijn regenboog in de wolken als teken dat hij niet ooit de schepping ongedaan zou maken.

Hij bevrijdde zijn volk uit de slavernij van Egypte door het voor te gaan in een wolkkolom of in een vuurzuil op weg naar een vrij land.

Hij bracht het volk terug uit de ballingschap, opnieuw naar het Beloofde Land en Jeruzalem.

Waar de tempel werd herbouwd en het licht van Chanoeeka opnieuw werd aangestoken.

De vraag van deze nacht is – lukt het opnieuw?

Is het licht niet definitief gedoofd na het ‘Mijn God, mijn God waarom heb u mij verlaten’, na het “Het is volbracht” na: en Hij boog zijn hoofd en gaf de geest.’

Zo donker was het nog nooit geweest.

Het is of God zelf sterft op deze vooravond van de sabbat.

Aardedonker. Godverlatenheid. Eenzaamheid. Leegte, dood.

Op die vrijdag, Goede Vrijdag werd het donker. Nog voor het nacht werd.

En het bleef donker op de sabbat, op de sabbat van Pesach nog wel. Een hoogfeest – een feest van licht, maar was en bleef aardedonker, opnieuw nacht, duisternis lag over de oervloed.

En het bleef nacht. Vroeg op de eerste dag van de week. De derde dag, toen het nog donker was, kwam Maria van Magdala bij het graf. Ze zag dat de steen voor het graf was weggehaald.

De zon kwam op. Zondag, maar het bleef donker. Want ze hadden de Schrift nog niet begrepen - dat hij uit de dood moest opstaan. Dat God steeds weer het duister verdrijft.

En dan voorzichtig – breekt het licht door.

De leerling van wie Jezus veel hield ziet het lege graf en gelooft., zo horen en we. En:

Maria hoort haar naam en ziet door het duister en door haar tranen heen haar meester: rabbi roept ze uit.

Zelfs in deze nacht is het weer licht geworden.

Ze ontdekken langzaam in de dagen die volgen dat Jezus zelf het licht is.

Ik ben het licht voor de wereld. Heeft hij gezegd zo herinneren ze zich, ‘Wie mij volgt loopt nooit meer in de duisternis. Maar heeft het licht dat leven is.’ Leven met Jezus, betekent leven in het licht. Via zijn ogen de wereld in kijken, betekent dat het nooit meer donker wordt.

Dat is het wonder van de Paasnacht.

Opnieuw heeft God het licht ontstoken.

Voor eens en voorgoed.

Een oude rabbi vroeg eens aan zijn leerlingen:

“Wanneer is de nacht ten einde? Wat is het moment, waarop de nacht ten einde is en de dag begint?”

“Is dat misschien het moment als je uit de verte een hond van een schaap kunt onderscheiden?” probeerde één van zijn leerlingen.

“Nee, dat is niet het moment.” zei de rabbi.

“Is het dan als je van verre een dadelboom van een vijgenboom kunt onderscheiden?” vroeg een ander.

“Ook niet,” zei de rabbi.

“Maar wat dan?” vroegen de leerlingen.

“Het is dan, zei de wijze leraar, als je in het gezicht van een mens kunt kijken en daarin je zuster of je broeder ziet. Tot dat moment is de nacht nog bij ons.”

Amen

- Kort orgelspel, *uitlopend op het zingen van:*
- Lied: ‘Het water van de grote vloed’ (Lied 350: 4 en 5)

DOOPGEDACHTENIS

- Inleiding en water in het doopvont
- Lezing Romeinen 6: 3-5
- Lied ‘Water van de doop’ (Lied 358: 1, 4 en 5)
- *Ondertussen lopen we langs het doopvont.*
- *Als je dat wilt raakt de voorganger je hoofd aan met een beetje water. We blijven op het podium staan om onze doopgelofte te hernieuwen.*
- Vernieuwing van de doopgelofte
- Lied van toewijding: ‘De Geest des Heren heeft’ (Lied 686: 1, 2, 3)

PAASEVANGELIE

- Lezing van het Paasevangelie Johannes 20: 1-10
- Lied ‘Sta op! – Een morgen ongedacht’ (Lied 630: 1)

AFSLUITING

- Slotgebed en gezamenlijk gebeden Onze Vader
- Slotlied ‘Sta op! - Een morgen ongedacht’ (Lied 630: 3 en 4) (staande)
- Wegzending en zegen (afwisselend gezongen voorganger – gemeente)